

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: Humanitaar- ja sotsiaalsainete õpetamine põhikoolis

Sandra Sagar

9. KLASSI ÕPILASTE INGLISKEELSE ILUKIRJANDUSE
LUGEMISE KOGEMUSED TARTU KOOLIDE NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Evi Saluveer, MA

Läbiv pealkiri: Õpilaste ingliskeelse ilukirjanduse lugemise kogemused

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Evi Saluveer, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Hasso Kukemelk, dotsent

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2017

Resümee

9. klassi õpilaste ingliskeelse ilukirjanduse lugemise kogemused Tartu koolide näitel

Ilukirjandus on hea vahend õpetamaks keelt ja kultuuri ning pakub võimalust isiksuse arendamiseks. Nii nagu eesti keeles, on ilukirjandust võimalik kasutada keele- ja kultuuriteadmiste arendamiseks ka inglise keele tundides.

Selgitamaks välja, millised on Tartu koolide 9. klasside õpilaste kogemused ingliskeelse ilukirjanduse lugemisega, küsitleti nelja Tartu kooli 86 õpilast. Selgus, et inglise keele õppimise raames loetakse erinevatesse žanritesse kuuluvaid tekste ning õpilastel lastakse enamikul juhtudel endale raamat ise valida. Pooled küsitletutest loevad ingliskeelset kirjandust ka vabal ajal, neist omakorda umbes pooled teevad seda regulaarselt. Peamised põhjused miks loetakse on seotud keeleõppe ning oma keeleoskuse arendamisega. Leiti ka, et poiste ja tüdrukute lugemise kogemuste vahel puuduvad olulised erinevused.

Märksõnad: ilukirjandus, õpilaste ingliskeelse kirjanduse lugemise kogemused, õpilaste arvamused

Abstract

Practices of Reading Fiction in English amongst 9th Form Students of Tartu Schools

Literature is a good source to teach language and culture and help students to develop as a person. Similarly to reading in Estonian, it is possible to exploit fiction in English classes to foster students' language skills and cultural knowledge.

In order to find out what the practices and experiences of reading in English amongst 9th form students in Tartu are, 86 students from four schools in Tartu were questioned. The results showed that students read different genres and in most cases they could choose a book they wanted to read. About half of the questioned students read in English regularly at their free time. The main reasons, however, were connected with studying and developing their language skills. Also, there were no significant differences of reading practices between boys and girls.

Keywords: fiction, reading practices of students in English, students' opinions

Sisukord

Sissejuhatus	4
Ilukirjanduse olemus ja žanrid.....	5
Ilukirjanduse lugemise olulisus	6
Võõrkeeles lugemise olulisus	7
Empiirilise uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	10
Metoodika.....	12
Valim	12
Mõõtevahend	12
Protseduur.....	13
Tulemused	14
Ilukirjanduse kasutamine inglise keele tundides	14
9. klasside õpilaste ingliskeelsete raamatute lugemine vabal ajal	15
Ilukirjanduslikud žanrid ning raamatute valikut mõjutavad tegurid	16
Põhjused, miks õpilased loevad või ei loe ingliskeelset ilukirjandust.....	17
Arutelu.....	21
Tänuõnad.....	24
Autorsuse kinnitus	24
Kasutatud kirjandus	25
Lisa 1. Ankeet.....	28

Sissejuhatus

Viimase aastakümne jooksul on uurimustest selgunud, et noored ei taha enam lugeda (Kruus, 2010; Lee, 2011; Puksand, 2012; Rebane, 2012). See arvamus puudutab peamiselt ilukirjandust, sest tegelikult veedavad noored väga suure osa oma ajast lugedes – näiteks sotsiaalmeedia postitused, kirjalikud suhtlused, uudised, informatsioon koolitööde jaoks jne (Puksand, 2012). Ilukirjandusega on aga teine lugu. Suurbritannias 2010. aastal läbiviidud uurimuse põhjal omab kodus raamatut ainult üks laps kolmest, mis võib olla mittelugemise üks põhjusi (Clark, Woodley, Lewis, 2011). Samas on lugemisel väga oluline osa keele ja loogilise mõtlemise arendamisel (Krashen, 2012) ning identiteedi kujundamisel (Richardson & Eccles, 2007). Lastena loevad ilukirjandust paljud, kuid jõudes teismelikkusse, see harjumus kaob (Lee, 2011).

Õpilaste lugemishuvi või selle puudumine on olnud pikalt vanemate, haritlaste, raamatukoguhoidjate ja teiste haridusega seotud inimeste huviorbiidis. Nende lugemisharjumuste tundmine annaks õpetajatele ja lapsevanematele võimaluse teha õigeid samme, et motiveerida noori lugema. On laialt levinud teadmine, et lugemishuvi on kõige parem tekitada juba väga noores eas ja siin on suur roll vanematel. Näiteks võiksid vanemad oma väikestele lastele ette lugeda. Siiski on tekkimas olukord, kus pannakse liiga palju rõhku just õppimisega seotud lugemisele, mitte huvilugemisele, mis omakorda on vähendanud õpilaste lugemishuvi (Majid & Tan, 2007).

Lisaks emakeeles lugemisele hakkavad õpilased põhikoolis lugema ka võõrkeeles. Põhikooli riiklik õppekava (2011) näeb ette, et III kooliastme õpilane valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab tal lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste. Richardson ja Eccles (2007) on seisukohal, et võõrkeelseid tekste lugedes õpitakse tundma uut kultuuriruumi ning ennast sellega võrdlema. Samuti arendab originaalkeeles lugemine sisulist ja grammatilist arusaamist võõrkeelest, tekstiloomet, suurendab sõnavara ning parandab ortograafiat (Cho, 2010; Krashen, 2004; Mason, 2010). Lugemisel on ka väga oluline osa keele ja loogilise mõtlemise arendamisel (Krashen, 2012) ning identiteedi kujundamisel (Richardson & Eccles, 2007).

Kuigi Eestis on läbi viidud mitmeid uurimusi eri vanustes õpilaste lugemisharjumuste kohta (Kommel, 2010; Luhari & Sõrmus, 2001; Pihla, 2000; Puksand, 2012; Vasser, 2007), ei ole uuritud, kui palju loevad õpilased ingliskeelset ilukirjandust. Seetõttu uuritakse selles töös, kas ja milliseid ingliskeelseid raamatuid õpilased loevad ning mis põhjustel. Uurimuse

tulemustest saavad keeleõpetajad teha edasisi järeldusi, kuidas motiveerida õpilasi lugema, et parandada või täiendada nende keeleoskusi.

Ilukirjanduse olemus ja žanrid

Ilukirjandust on üheselt küllaltki raske defineerida. Üldiselt ei ole ilukirjandus mõeldud edasi andma faktiteadmisi, vaid on väljamõeldis (Culler, 1997). Eesti keele seletav sõnaraamat selgitab ilukirjandust kui „kunstiloomingu valdkonda kuuluvat kirjandust“ (Langemets et al., 2009, lk 591). Arthur Krystal'i (2014) järgi ei ole ilukirjandus mitte ainult see, mis on kirja pandud, vaid mis on ka sõnaliselt või ükskõik mis muul viisil loodud ja edasi antud. Laias mõistes tähendab kirjandus aga sõnaloomingut, mida on peetud säilitamisväärseks ja tänu millele on võimalik temaga tutvuda (Ihonen, 1996).

Ilukirjanduse üldlevinud ja kõige lihstam liigitus on proosa (lühijutud, novellid ja romaanid), luule ja draama (Amer, 2012; Burwitz-Melzer, 2013). Proosa on hea vahend näitamaks inimeste omavahelisi suhteid ning erinevaid kultuurilisi kontekste. Luules on palju metafoore, sümboleid ning teisi kõnekujundeid, mis näitavad keele kujundlikkust. Draama julgustab, lisaks keele arendamisele, ennast väljendama (Hişmanoğlu, 2005).

Kui ilukirjandust on lihtne jagada proosaks, luuleks ja draamaks, siis žanriline jaotus on keerulisem. Üks raamat võib kuuluda mitme erineva žanri alla. Näiteks raamatud, mis räägivad noortest, puudutavad tihti ka perekonna temaatikat (Tomlinson & Lynch-Brown, 2010). Awais ja Ameen (2013) on liigitanud ilukirjanduse alljärgnevateks žanriteks:

- õudus/kummituslood;
- fantaasiakirjandus;
- muistendid;
- müsteeriumid, krimikirjandus, detektiivilood;
- ulmekirjandus;
- suhtelood;
- muinasjutud;
- komöödiad;
- loomalood;
- seikluslood.

Sarnast jaotust kasutasid ka Majid ja Tan enda 2007. aasta uurimuses algkooli õpilaste lugemiseelistuste kohta Lahoses.

Lisaks eespooltoodule on ilukirjandust võimalik liigitada ka selle järgi, millisele lugejaskonnale ta mõeldud on. On otseselt noortele mõeldud noortekirjandus (*young adult literature*), võõrkeele õppijale mõeldud kohandatud ilukirjanduslikud tekstid (*graded readers*), lastele suunatud pildiraamatud (*picture books*) jne. Iga liik kannab edasi erinevaid väärtusi ja on ühel või teisel moel lugejale kasulik. Järgmises alapeatükis arutletakse, miks on oluline ilukirjandust lugeda.

Ilukirjanduse lugemise olulisus

Lugemus on otseselt positiivses seoses hinnete, sõnavara laienemise, funktsionaalse lugemisoskuse ja tekstimõistmisega, sõnalise osavuse, silmaringi ja suhtumisega lugemisse (Richardson & Eccles, 2007). Vabal ajal lugemine toob kaasa akadeemiliste saavutuste ning pikas perspektiivis ka tööalaste saavutuste parenemise (Shipton, 2015). Lugemine võib muuta keskmiste õpitulemustega õpilase väga heaks õpilaseks (Awais & Ameen, 2013). Ilukirjandus on ka väärtuslik autentne õppematerjal, mis õpetab kultuurilist ja keelelist mitmekesisust ning võimaldab lugejal sellega isiklikul tasandil ühel või teisel viisil suhestuda (Amer, 2012).

Põhjuseid, miks õpilased loevad, on erinevaid. See, millistesse olukordadesse lugejad oma elus satuvad, määrab, millist kirjandust loetakse. See võib varieeruda eesmärgipärasest lugemisest kuni meelelahutuseni. Peamised põhjused Alshammari (2015) järgi, miks loetakse on:

- lugemine meelelahutuse eesmärgil;
- lugemine mingist teemast üldmulje saamiseks;
- lugemine õppe eesmärgil;
- lugemine teemat ümbritseva konteksti saamiseks;
- lugemine keeleõppe eesmärgil.

Tänapäeval on tekkimas olukord, kus lugemine kui ajaviitmisvorm hakkab oma tähtsust minetama. Kasvava surve all saada häid õpitulemusi pole imekspandav, et õpilased loevad ainult koolitöö ja projektide tegemiseks ning eksamite läbimiseks. See on viinud olukorrani, kus lugemist ei võeta enam kui meelelahutuslikku ajaviidet (Majid & Tan, 2007). Kuigi PISA küsitluse järgi naudib lugemist üleüldiselt 61% eesti noortest, siis realselt loeb ilukirjandust meelsasti vaid veerand 15-aastasest õpilastest (Puksand, 2012).

Varasemad uurimused mujalt maailmast on aga näidanud, et õpilastel, kes vabal ajal loevad ilukirjandust, on funktsionaalne lugemisoskus parem kui neil kes seda ei tee (Puksand, 2012). USAs läbi viidud uurimus näitas, et 71% nendest õpilastest, kes pidasid ennast headeks

lugejateks, omasid positiivset suhtumist lugemisse, samas kui mitte ükski neist õpilastest, kes pidas ennast „halvaks“ lugejaks, ei nautinud seda tegevust (Majid & Tan, 2007). See, et lugemine on oluline isiksuse kasvatamiseks, on aga levinud teadmine, mida küsimärgi alla ei seata. Lugemishuvi peetakse inimese isiksuse psühholoogiliseks tunnuseks. (Awais & Ameen, 2013)

On palju faktoreid lisaks eelmainitule, mis motiveerivad õpilasi lugema, alustades sellest, et lugemine on lõõgastav vabaajategevus kuni selleni, et loetakse vaid eksamite läbimiseks. Uurimus, mis viidi läbi Suurbritannia 11-18 vanuste õpilaste seas näitas, et kõige enam mõjutab õpilaste lugemishuvi eakaaslaste eeskuju (Majid & Tan, 2007). Väga suurt rolli mängivad ka vanemad ja nende positiivne eeskuju. Kui laps näeb oma vanemaid lugemas, on tõenäosus, et ka tema lugema hakkab, suur (Awais & Ameen, 2013). Ka aitab lapses lugemishuvi tekitada see, kui talle varases eas ette lugeda (Klauda, 2009) ning lisamotivaatoriteks võivad olla ka raamatumessid ja näitused (Awais & Ameen, 2013).

On leitud, et motivatsioon ja lugemishuvi on seotud ka õpilase sooga. Varasemad uurimused on näidanud, et poiste ja tüdrukute lugemiseelistused erinevad peamiselt žanriti. Nii näiteks eelistasid Taanis (2000) läbi viidud uurimuse põhjal poisid põnevust, huumorit, trillereid ja ajaloolisi raamatuid, samas kui tüdrukud loevad elulisemaid raamatuid, muinasjutte ja fantaasiat. On ka teisi uurimusi, mis on näidanud, et poiste huvi lugemise vastu on üleüldiselt väiksem, kui see on tüdrukute hulgas (Majid & Tan, 2007). Erinevused ilmnevad ka poiste ja tüdrukute endi hulgas, mis võivad tuleneda vanusest, sotsiaalmajanduslikust taustast jne (Awais & Ameen, 2013).

Nii nagu lugemine emakeeles õpetab ja arendab keele osaoskusi, laiendab silmaringi, arendab sõnaosavust ja parandab üleüldiselt suhtumist lugemisse kui meeldivasse ajaviitesse, omab võõrkeeles lugemine neid samu väärtusi. Küll aga on võõrkeeles, antud juhul inglise keeles, lugemises muid kasulikke aspekte, mida arutatakse järgnevas peatükis.

Võõrkeeles lugemise olulisus

Ilukirjandus on hindamatu autentne õppematerjal, mille kaudu saab õpetada nii keelt kui ka kultuuri ja see pakub võimalust personaalseks rikastumiseks (Collie & Slater, 2006). Raamatute kasutamine võõrkeelesõppes on kasulik, sest ilukirjandus sisaldab rohkem ja värvikamat sõnavara kui kõnekeel. Tõenäosus, et raamatus on rohkem võõraid sõnu, on suurem kui kõnekeeles, seega on ilukirjandus sõnavara laiendamiseks väärtuslik õppematerjal (Horst, 2005).

Ilukirjandust saab kasutada võõrkeeleeõppes kõigi nelja osaoskuse – lugemine, kirjutamine, kuulamine ja rääkimine – aga ka erinevate keeleteadmiste nagu sõnavara, grammatika ja häälduse õpetamiseks. Ilukirjanduslik tekst võimaldab edasi anda ka kandvat sõnumit, mitte ainult sõnavara ja lauseehitust, sest üks ära õpitud lausekonstruktsioon võib ühes hetkes olla sobiv, aga teises tunduda kohmakas ja üleliigne. Oluline on aga, et nii emakeele kui ka võõrkeeleeõppes kasutatakse kõiki ilukirjanduse liike ning arutatakse ka tekstide tähendusi, sest nii omandavad õpilased keeleteadmisi paremini. (Hişmanoğlu, 2005)

Ilukirjandus ei ole oluline mitte ainult võõrkeelee õppimisel, vaid pakub ka võimalust tutvuda teiste kultuuride ning eludega. Kirjanduses on peidus väga rikas kultuuriline informatsioon (Amer, 2012). Ilukirjandusteos, kuigi väljamõeldis, annab edasi täit ja värvikat olustikku, milles võib kirjeldada erineva sotsiaalse või regionaalse taustaga tegelasi. Lugeja saab avastada, kuidas tegelased näevad maailma enda ümber (näiteks nende mõtted, tunded, tavad, traditsioonid, omandid), mida nad ostavad, millesse usuvad, mida kardavad, naudivad, kuidas nad räägivad ja käituvad erinevates oludes. See aitab õpilasel aru saada sellest riigist, mille keelt ta õpib (Hişmanoğlu, 2005). Võõra kultuuri uurimine võib lisaks arusaamisele parandada ka õpilaste loovkirjutamist läbi selle, et tutvutakse erinevate viisidega, kuidas end väljendada ja kuidas moodustada lauseid. Samuti saab selle kaudu õppida, kuidas rikastada oma sõnavara vastavalt sellele, millised on inimeste kõnemaneeerid ja mis sõnu kasutatakse mingis kultuuriruumis enese väljendamiseks (McKay, 2000).

Võõrkeeles lugemine ei arenda õpilasi ainult keeleliselt ja kognitiivselt, vaid on hea ka emotsionaalseks arenguks. Lugemise ajal võib tunda erinevaid emotsioone reaktsioonina loole ja see motiveerib rohkem lugema. Uurimused on näidanud, et lugedes lemmiklugusid või oma valitud tekste, mille vastu on huvi, võib tekkida nn *flow* ehk „seisund, kus ollakse niivõrd tegevusse haaratud, et miski muu ei tundu oluline; kogemus ise on niivõrd nauditav, et tegevust tehakse selle tegemise pärast“ (Yamashita, 2015, lk 172). Kuigi *flow* võib tekkida ükskõik mis tegevuse ajal, on lugemine kõige levinum tegevus, mis seda kogemust pakub. Suurem kaasatus tegevusse aitab arendada sellist kognitiivset protsessi nagu fokuseeritud tähelepanu ning aitab paremini mõista, mida me loeme (ibid.).

Selles, et õpilased omandaks võõrkeeles kõnealuseid keelte osaoskusi ning omandaks kultuurilised teadmised, on õpetajal väga suur roll, aga väga limiteeritud ajaline ressurss. Õpetaja peab suutma jagada aega õppekava täitmise ja õpilastele lugemise õpetamise vahel (Stoller, 2015).

Õpilastel omakorda peaks olema võimalus valida võimalikult paljude erinevate žanrite vahel (Brumfit, 2000). Kui õpilane leiab selle, mis talle meeldib ja teda kõnetab, on tõenäosus, et ta hakkab kirjandust tõsiselt võtma ja austama, palju suurem. Kuna iga õpilane on erinev isiksus oma väärtuste, ootuste ja arusaamadega, siis mõistab igaüks teksti või raamatut erinevalt (Brumfit & Carter, 2000). Õpilastele raamatuid soovitades tuleks Stolleri (2015) ja Vicary (2016) sõnutsi arvestada järgmiste teguritega:

- **Lugemismaterjal peaks vastama õpilaste keeletasemele.** Õpilased ei peaks muretsema selle pärast, et raamat on liiga keeruline. Lauseehitus peaks olema keeletasemele sobiv ning sõnavara kontekstist aimatav. Kui õpilased peavad haarama sõnaraamatu järgi rohkem kui paar korda, siis võivad nad panna raamatu käest ja valida midagi muud. Üks võimalus teha kindlaks, et raamat vastab keeletasemele, on kasutada kohandatud raamatuid (ingl *graded readers*). Verity Cole'i 2016. aastal inglise keelt kui võõrkeelt õppivate õpilaste seas läbi viidud uurimus näitas, et tihti õpilased ise ei tea, et sellised raamatud on olemas. Seega oleks oluline, et õpetaja teaks soovitada kohandatud raamatuid.
- **Raamatuid peaks olema võimalik valida erinevate žanrite seast.** Tavaliselt loetakse võõrkeeletunnis õpikutekste. See aga ei anna väga suurt valikuvõimalust ja õpikus kirjas olev lõik ei pruugi olla õpilasele põnev. Nii palju, kui on õpilasi, on ka erinevaid huvisid ja eelistusi. Seega võiks õpilastele pakkuda erinevaid raamatuid/žanre ja luua tingimused, kus õpilane ei pea lõpuni lugema raamatut, mis teda ei huvita, vaid ta saab võtta uue. Samuti võiks valik hõlmata erineva raskusastmega raamatuid. Nii on edasijõudnutel võimalus ja motivatsioon valida keerulisem raamat, mis nende keele arengut veelgi kiirendab.
- **Õpilased peaksid lugema nii palju kui võimalik.** Lugemise põhimõte ei ole alati otseselt midagi uut teada saada, vaid harjutada ja kinnistada seda, mida juba teatakse. Lugemine on oskus, mida saab harjutamisega arendada. Üks võimalus on lugeda võimalikult palju erinevaid raamatuid. Teine võimalus on lugeda uuesti raamatut või teksti, mis on kord juba koos sõnaraamatuga läbi töötatud, et lugemises ei tekiks pause ja õpilane saaks kinnistada omandatud sõnavara.
- **Õpetaja saab motiveerida õpilasi lugema näidates, et lugemine on huvitav ja ta ise ka teeb seda.** Õpetaja võib klassis jagada oma kogemusi, raamatuid, mida ta loeb ja selgitada, mis kasu ta on lugemisest saanud. Teiseks, õpetaja saab seada eesmärged, nt lugeda nädalas üks 40 leheküljeline raamat. Tegurid, mis õpetaja võimalusi piiravad, on

tema enda vähene lugemus võõrkeeles või kui tal puudub ligipääs erinevatele inglisekeelsetele materjalidele.

Lisaks nendele punktidele on tähtis mõelda selle peale, kas raamat suudab õpilast piisavalt palju kaasa haarata ja kas tekst tekitab sügava positiivse emotsiooni, sest nii on keeleline ja keeleväline teadmine, mis tekstist saadakse, väga väärtuslik ja ühtlasi tekitab suurema huvi ilukirjanduse vastu (Hişmanoğlu, 2005).

Lugemine aitab õpilastel saada keeleliselt osavaks, lodusaks ja enesekindlaks. Õige tekstide valikuga saab õpilasi motiveerida, nende lugemist soravaks muuta ning kujundada üleüldist suhtumist lugemisse. Tasub meeles pidada, et lugema õppida saab ainult läbi lugemise (Stoller, 2015).

Empiirilise uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Töö eesmärgiks on välja selgitada 9. klasside õpilaste inglise keeles lugemise kogemused ning arvamused inglise keeles lugemise kohta. Noorte lugemisharjumusi on uuritud eesti keeles lugemise kohta (Puksand, 2012; Kommel, 2010; Luhari & Sõrmus, 2001; Pihla, 2000; Vasser, 2007), puudu on aga ülevaade, kas, kui palju ja mida õpilased loevad võõrkeeles.

Töö eesmärgist lähtuvalt püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. *Milliste tekstidega ja mil viisil tegeletakse inglise keele tundides ilukirjandusega?*
Ilukirjandus on hindamatu autentne õppematerjal, mille kaudu saab õpetada nii keelt kui ka kultuuri ja see pakub võimalust personaalseks rikastumiseks (Collie & Slater, 2006). Raamatute kasutamine võõrkeelesõppes on kasulik, sest ilukirjandus sisaldab rohkem ja värvikamat sõnavara kui kõnekeel (Horst, 2005).
2. *Kas ja kui sageli loevad 9. klassi õpilased ingliskeelseid raamatuid väljaspool õppetööd?*
Õpilaste lugemishuvi on olnud juba pikalt õpetajate teiste haridusega seotud inimeste huviorbiidis (Maijd & Tan, 2007). Viimaste aastate uurimused on näidanud, et õpilased loevad järjest vähem emakeelset ilukirjandust (Puksand, 2012), ei ole aga ülevaadet ingliskeelse ilukirjanduse lugemise kohta.
3. *Milliseid ilukirjanduslikke žanre õpilased loevad ja mis või kes mõjutab raamatute valikut?* Eestis läbi viidud uurimused on näidanud, et meie õpilaste lugemiseelistused emakeeles ei erine teiste riikide õpilaste eelistustest. (Puksand, 2012). Ka on leitud, et kõige enam mõjutab õpilaste lugemishuvi eakaaslaste eeskujuga (Majid & Tan, 2007), vanemad ja nende positiivne eeskugu (Awais & Ameen, 2013).

4. *Mis põhjustel õpilased loevad või ei loe ingliskeelset ilukirjandust? Võõrkeeles lugemine võib varieeruda eesmärgipärasest lugemisest (nt õppe eesmärkidel, taustainfo saamiseks) kuni meelelahutuseni (Alshammari, 2015). Küll aga kasvava surve all saada häid õpitulemusi, hakkab lugemine meelelahutuse eesmärgil oma tähtsust minetama (Majid & Tan, 2007).*
5. *Millisel määral poiste ja tüdrukute lugemiseelistused ja arvamused erinevad? Varasemad uurimused on näidanud, et poiste ja tüdrukute lugemiseelistused erinevad peamiselt žanriti. On ka teisi uurimusi, mis on näidanud, et poiste huvi lugemise vastu on üleüldiselt väiksem kui tüdrukute oma (Majid & Tan, 2007).*

Metoodika

Valim

Valimisse kuulusid nelja Tartu linna kooli 9. klasside õpilased. Valim moodustati neist õpilastest, kes on lugenud inglise keele tunnis või kodus ilukirjanduslikke tekste, mis ei olnud õpiku tekstid. Välja jagati 88 ankeeti, millest töös arvestati 86. Seega kujunes tegelikult valimiks 86 õpilast, neist 37 poissi ja 49 tüdrukut.

Mõõtevahend

Mõõtevahendiks oli autori poolt koostatud küsimustik (vt Lisa 1), milles arvestati erinevate teoreetikute ja uurijate (Awais & Ameen, 2013; Brumfit, 2000; Collie & Slater, 2006; Hişmanoğlu, 2005; Krashen, 2004, 2013) väiteid ja uurimusi ning Põhikooli Riikliku õppekava (2011) nõudeid. Küsimustik koosnes 14 küsimusest, millest esimesed kolm uurisid õpilaste taustaandmeid, üheksa olid valikvastustega küsimused õpilaste lugemisharjumuste kohta ning kaks viimast küsimust uurisid õpilaste arvamust inglise keeles lugemise või mittelugemise põhjuste kohta neljapallisel Likerti skaalal.

Taustaandmetest (esimesed kolm küsimust) sooviti teada õpilaste sugu, nende viimase õppeveerandi inglise keele hinnet ning arvamust endast kui ilukirjanduse lugejast. Neljas küsimus uuris, milliseid ingliskeelseid ilukirjanduslikke tekste, mis ei olnud õpikutekstid, olid õpilased käesoleval ja eelmisel õppeaastal lugenud. Üheksast vastusevariandist said õpilased märkida kõik neile sobivad. Viies ja kuues küsimus puudutasid ingliskeelsete tekstide valikut ning tööd tekstiga pärast selle läbilugemist. Õpilased said valida ühe vastusevariandi etteantud loetelust. Seitsmendas küsimuses said õpilased vastata, kuivõrd nad on huvitatud inglise keele tundide raames ilukirjanduse lugemisest, valides samuti ühe etteantud variantidest.

Kaheksanda küsimusega sooviti teada saada, kas õpilased loevad ka õppetööväliselt ingliskeelset ilukirjandust. Jaatava vastuse korral järgnesid küsimused 9-12, mis uurisid, kui tihti õpilane loeb, kust ta raamatuid lugemiseks saab, millised žanre ta kõige meelsamini loeb ning mille alusel ta raamatuid lugemiseks valib. Kolmeteistkümnenda küsimuse eesmärk oli välja uurida, mis on need põhjused, miks õpilased ingliskeelseid ilukirjanduslikke raamatuid loevad. Küsimuste hindamisskaala oli neljapalline (4 – olen nõus, 3 – pigem nõus, 2 – nii ja naa, 1 – ei ole nõus). Autor valis küsimusele vastamiseks selle skaala, sest lugemist mõjutavad faktorid mõjutavad õpilase lugemishuvi erineval määral.

Kui õpilane vastas kaheksandale küsimusele eitavalt, tuli tal vastata küsimusele 14, mis uuris põhjuseid, miks õpilane ei loe. Ka neid vastuseid hinnati neljapallisel skaalal nagu eelnevas küsimuses.

Küsimustiku valiidsust kontrolliti pilootküsitlusega, mis viidi läbi 2016. aasta oktoobris. Pilootküsitlusest lähtuvalt muudeti kohati küsimuste sõnastust ning lisati vastusevariante. Küsimustiku reliaablus ehk Cronbach'i alfa oli küsimuse 13 puhul, kus oli 12 väidet, 0.985 ja küsimuse 14 puhul, kus oli 10 väidet, 0.968.

Protseduur

Andmed koguti 2016. aasta novembris ja detsembris. Uurimuse läbiviimiseks võeti kõigepealt ühendust koolijuhtidega, et saada nende nõusolek õpilaste küsitlemiseks. Edasi toimus suhtlus koolide inglise keele õpetajatega, et saada kõigepealt teada, kas õpilased on õppetöö raames (tunnis või tunniväliselt) lugenud ingliskeelseid ilukirjanduslikke tekste. Nende õpetajatega, kes vastasid jaatavalt, lepiti kokku küsimustiku läbiviimise aeg. Ühe kooli inglise keele õpetajatega ei õnnestunud saavutada kokkulepet küsimustiku täitmiseks tunni ajal. Selle kooli õpilasteni toimetati ankeet Google Drive keskkonnas. Küsimustiku täitmiseks läks aega umbes 15 minutit.

Küsimustiku kaaskiri kirjeldas lühidalt uurimuse eesmärki ning kinnitas ankeedi anonüümsust. Õpilaste anonüümsus tagati sellega, et ei küsitud nende nime ega kooli, kus nad õpivad. Lisaks julgustas töö autor õpilasi vastama ausalt ja ebaselguse korral küsima täpsustusi.

Andmete töötlus ja analüüs tehti statistilise andmeanalüüsi programmi SPSS 20.0 abil. Andmete analüüsimisel kasutati sagedustabeleid ning leiti protsendid. Poiste ja tüdrukute vaheliste lugemisharjumuste erinevuste leidmiseks kasutati hii-ruut testi ja seoste leidmiseks Pearson'i korrelatsioonitesti.

Tulemused

Käesolevas peatükis esitatakse varasemalt kirjeldatud mõõtevahendi (Lisa 1) põhjal saadud uurimistulemused.

Ilukirjanduse kasutamine inglise keele tundides

Kõigepealt sooviti teada saada, milliste ilukirjanduslike tekstidega ja mil viisil nendega inglise keele tundides tegeletakse. Õpilased võisid etteantud loetelust valida kõik sobivad variandid. Tulemustest selgus, et enamikul juhtudel oli selleks teoseks noorsooromaan, mida märgiti 44 juhul (vt Tabel 1). 37 korral märgiti lühijuttu ja 31 korral kohandatud ilukirjanduslikku raamatut (*graded readers*). Õpilastel oli ka võimalus antud loetelu täiendada (muu). Seda varianti ei kasutanud keegi.

Tabel 1. Õppetöö raames kasutatavad ilukirjanduslikud tekstid

	Valikute arv
Noorsooromaanid (<i>young adult literature</i>)	44
Lühijutud	37
Kohandatud ilukirjanduslikud raamatud (<i>graded readers</i>)	31
Luuletused	18
Koomiksid	10
Lasteraamatud	9
Näidendid	4
Pildiraamatud (<i>picture books</i>)	3
Muu	0

Edasi uuriti, kuidas loetud tekstide valik toimus. Selgus, et 53 õpilast e 61,6% vastanutest said ise valida, mida lugeda. 29 õpilast (33,7%) märkis, et õpetaja valis kõigile sama teksti ning kõige vähem, 4 õpilast märkis, et neil oli õpetaja antud nimekiri, mille hulgast omale ingliskeelne raamat valida.

Järgmine küsimus uuris, kuidas loetud teksti või raamatuga peale selle lugemist edasi tegeleti (vt Tabel 2). 29 (33,7%) vastanut märkis, et arutleti loetu üle tunnis koos. Kõige vähem, 2 õpilast pidas loetud kohta lugemispäevikut.

Tabel 2. Loetud teksti/raamatuga läbiviidud tegevused

	Vastanute arv	Osakaal
Muu	37	43,0%
Arutlesime loetu üle tunnis koos	29	33,7%
Ei teinud midagi	8	9,3%
Õpetaja tegi lugemiskontrolli	6	7,0%
Kirjutasime loetu põhjal kirjandi	4	4,7%
Pidasime lugemispäevikut	2	2,3%

Enamik õpilastest (37 e 43,0%) valis vastusevariandi „muu“ ning täpsustustest selgus, et 21 õpilast tegid loetu põhjal klassi ees esitluse või ettekande. 12 õpilast tutvustas oma raamatut kaasõpilastele. Kaks õpilast tõid välja, et nad pidid õpetajale raamatust löigu ette lugema ja seda tõlkima ning üks õpilane vaatas filmi või täitis raamatu kohta ülesandeid.

Uuriti ka seda, kui võrd on õpilased huvitatud inglise keele õppimise raames ilukirjanduse lugemisest. 47 õpilast vastas, et nad on huvitatud inglise keeles lugemisest, valides vastuseks vastavalt „väga huvitatud“ 17 (19,8%) ja „huvitatud“ 30 (34,9%). 31,4% ehk 27 õpilast ei osanud öelda, kas nad tahaksid lugeda ning 12 (13,9%) vastanut ütles, et nemad ei ole huvitatud õppetöö raames ingliskeelsete raamatute lugemisest.

Selleks, et teada saada, kas õpilaste inglise keele veerandihinne, mis kajastab teadmisi, on seotud nende lugemishuviga, kasutati Pearson'i korrelatsioonitesti. Selgus, et statistiliselt olulist seost hinde ja lugemishuvi vahel ei ole ($p > 0.001$).

9. klasside õpilaste ingliskeelsete raamatute lugemine vabal ajal

Edasi sooviti teada saada, kui paljud õpilased loevad õppetöö väliselt ingliskeelset ilukirjandust. Vastustest ilmnes, et veidi alla poole, 39 õpilast (45%), ütles, et nemad loevad ja 47 õpilast (55%), et nemad ei loe õppetöö väliselt ingliskeelset ilukirjandust. Ilmnes, et õpilaste vabaaja lugemine on seotud nende sooga ($p < 0.001$). 15,1% poistest vastas, et nemad loevad, tüdrukutes vastas seda 30,2%.

Tabelis kolm on näidatud, kui tihti loevad 39 jaatavalt vastanud õpilast vähemalt 30 minutit päevas. Võrdsel arvul (11) õpilasi loeb ingliskeelseid raamatuid kord või kaks nädalas või siis, kui nad selleks aega leiavad. Kõige vähem oli vastanute hulgas neid õpilasi, kes loevad harvemini kui kord kuus – 4 õpilast (10,3%).

Tabel 3. *Ingliskeelse ilukirjanduse lugemise sagedus*

	Vastanute arv	Osakaal
Kord või kaks nädalas	11	28,2%
Siis, kui selleks aega leian	11	28,2%
Kord või kaks kuus	8	20,5%
Iga päev või peaaegu iga päev	5	12,8%
Harvemini kui kord kuus	4	10,3%

Ilukirjanduslikud žanrid ning raamatute valikut mõjutavad tegurid

Õpilastel oli võimalik etteantud loetelust valida kolm eelistatumat žanri. Tabelis 4 on esitatud õpilaste valikud. Kõige enam eelistatud olid fantaasia- ja noorsooromaanid. Mõlemat varianti valiti 24 korral. Neile järgnesid seiklusjutud ja ulmekirjandus. Vaid kolm õpilast märkis oma eelistuses rahvajutte või müüte. Muinasjutte ning loomalugusid ei märkinud oma eelistusena ükski vastanu.

Tabel 4. *Vastanute eelistatud ilukirjanduslikud žanrid*

	Valikute arv
Fantaasia (<i>fantasy</i>)	24
Noorsooromaanid (<i>young adult literature</i>)	24
Seiklusjutud (<i>adventure stories</i>)	16
Ulmekirjandus (<i>sci-fi</i>)	13
Suhtelood (<i>relationship stories</i>)	10
Õudus-, kummituslood (<i>horror</i>)	8
Detektiivilood (<i>detective stories</i>)	5
Koomiksid (<i>comic books</i>)	5
Rahvajutud, müüdid (<i>folktales, myths</i>)	3
Muinasjutud (<i>fairytale</i> s)	0
Loomalood (<i>animal stories</i>)	0

Selleks, et teada saada, kas poiste ja tüdrukute žanrieelistused erinesid, tehti Pearson'i korrelatsioonitest. Tulemuste analüüsist selgus, et puudub statistiliselt oluline seos ($p > 0.001$) žanrieelistuste ja soo vahel.

Edasi taheti teada, kust õpilased enamasti ingliskeelseid raamatuid lugemiseks saavad. Vastajatel tuli etteantud loetelust valida üks kõige enam sobinum variant. 13 õpilast (33,3%)

märkis, et neil on kodus ingliskeelseid raamatuid. 12 õpilast, ehk 30,8%, laenutab neid raamatukogust ja 10 õpilast, ehk 25,6%, loeb internetis e-raamatuna. Vaid üks vastanu laenab raamatuid lugemiseks oma sõpradelt. Kolm õpilast, ehk 7,7%, valis variandi „muu“ ning täpsustustest selgus, et kõigil kolmel juhul tähendas see raamatute soetamist raamatupoest.

Tabel 5 kirjeldab, mille põhjal õpilased enamasti ingliskeelseid ilukirjanduslikke raamatuid lugemiseks valivad. Sellele küsimusele vastamiseks tuli valida etteantud loetelust kaks enim sobivat varianti. Kõige rohkem, 20 juhul, märgiti, et raamatuid valitakse sõprade soovitus järgi ja ühe võrra vähem (19 juhul) märgiti, et raamatu valikul aitab kaasa raamatu lühikokkuvõtte lugemine tagakaanelt. Viiel korral vastati, et raamatu valikul aitab kaasa raamatu välimus, sealhulgas illustratsioonid. Valikuvarianti „muu“ sellel korral kordagi ei valitud.

Tabel 5. Raamatute valiku põhjused

	Valikute arv
Sõbrad soovivad	20
Loen raamatu lühikokkuvõtet kaanel	19
Olen näinud filmi põhjal vändatud filmi	14
Olen selle autori varasemaid raamatuid lugenud	14
Raamatu välimus (sh illustratsioonid)	5
Muu	0

Põhjused, miks õpilased loevad või ei loe ingliskeelset ilukirjandust

Järgnevalt paluti õpilastel 4-pallisel Likerti skaalal (4 – olen nõus, 3 – pigem nõus, 2 – nii ja naa, 1 – ei ole nõus) hinnata etteantud väiteid, miks nad loevad või ei loe ingliskeelseid raamatuid. Tabelis 6 on välja toodud põhjused, miks õpilased ingliskeelset ilukirjandust loevad. Keskmiselt kõrgemalt hinnati väidet *Ma loen ingliskeelseid raamatuid, sest see aitab mul inglise keelt õppida*, millele valis vastusevariandi „olen nõus“ 30 õpilast (76,9%) ja „pigem nõus“ 6 õpilast (15,4%). Selle väitega ei olnud nõus vaid üks õpilane.

Väga kõrgelt hinnati samuti väiteid *Ma loen ingliskeelseid raamatuid, sest ma saan arendada oma inglise keele oskust*, millele andis vastuse „olen nõus“ 28 õpilast (71,8%) ja „pigem nõus“ 5 õpilast (12,8%), ning *Ma loen ingliskeelseid raamatuid, sest tõlkes läheb palju kaduma* – „olen nõus“ vastavalt 24 õpilast (61,5%) ja „pigem nõus“ 8 õpilast (20,5%).

Keskmiselt kõige madalamalt hinnati väidet *Ma loen ingliskeelseid raamatuid, sest mu vanemad loevad*, millele vastas variandiga „nii ja naa“ 9 õpilast (23,1%) ja variandiga „ei ole nõus“ 25 õpilast (64,1%).

Tabel 6. Vastajate hinnangud inglise keeles lugemise põhjuste kohta

Ma loen ingliskeelseid raamatuid, sest...	Vastanute %				Keskmine	St. hälve	Min	Max
	4	3	2	1				
see on minu eakaaslaste seas populaarne	0%	12,8%	51,3%	35,9%	1,77	0,667	1	3
see aitab mul inglise keelt õppida	76,9%	15,4%	5,1%	2,6%	3,67	0,701	1	4
mu sõbrad/tuttavad teevad seda	5,1%	10,2%	46,2%	38,5%	1,82	0,823	1	4
lugemine on mu hobi	38,5%	12,8%	25,6%	23,1%	2,67	1,221	1	4
minu inglise keele õpetaja soovitab seda	5,1%	43,6%	23,1%	28,2%	2,26	0,938	1	4
mu vanemad loevad	2,6%	10,2%	23,1%	64,1%	1,51	0,790	1	4
sest nii saan teadmisi teistest riikidest	23,1%	41,0%	23,1%	12,8%	2,74	0,966	1	4
see aitab mul inglise keeles paremaid hindeid saada	30,8%	23,1%	25,6%	20,5%	2,64	1,135	1	4
tõlkes läheb originaalist palju kaduma	61,5%	20,5%	7,8%	10,2%	3,33	1,009	1	4
ma naudin lugemist	46,2%	30,8%	17,9%	5,1%	3,18	0,914	1	4
minu teadmisi/oskusi pannakse proovile	20,5%	33,3%	38,5%	7,7%	2,67	0,898	1	4
ma saan arendada oma inglise keele oskust	71,8%	12,8%	5,2%	10,2%	3,46	0,996	1	4

Poiste ja tüdrukute arvamuste erinevust mõõdeti hii-ruut testiga. Selgus, et on olemas statistiliselt oluline erinevus ($p < 0.05$) väidete *Minu teadmisi/oskusi pannakse proovile* ja *Ma saan arendada oma inglise keele oskust* puhul. Väitega *Minu teadmisi/oskusi pannakse proovile* oli nõus 1 poiss (1,2%) ja 7 tüdrukut (8,1%). Samale väitele vastas „nii ja naa“ 4 poissi (4,7%) ja 11 tüdrukut (12,8%). Väitega *Ma saan arendada oma inglise keele oskust* oli nõus 21 tüdrukut kuid vaid 7 poissi.

Õpilastel, kes väljaspool õppetööd ei loe ingliskeelset ilukirjandust, paluti 4-pallisel Likerti skaalal (4 – olen nõus, 3 – pigem nõus, 2 – nii ja naa, 1 – ei ole nõus) hinnata põhjuseid, miks nemad seda ei tee (vt Tabel 7). Kõige enam märgiti ajanappust kooli ja muude tegevuste kõrvalt. Sellele väitele vastas „olen nõus“ 21 õpilast (44,7%) ja pigem nõus 14 õpilast (29,8%). Vaid 7 õpilast (15%) ei olnud selle väitega nõus.

Kõige vähem mängib õpilaste hinnangul rolli ligipääs ingliskeelsele ilukirjandusele. Väitega *Ma ei loe ingliskeelseid raamatuid, sest mul puudub ligipääs ingliskeelsele kirjandusele* ei nõustu 38 õpilast, ehk 80,9% vastanutest. Väitega *Ma ei loe ingliskeelseid raamatuid, sest see ei ole minu eakaaslaste seas populaarne* vastas „ei ole nõus“ 33 õpilast (70,2%). Ka ei mõjuta vanemate lugemus õpilasi. Väitega *Ma ei loe ingliskeelseid raamatuid, sest mu vanemad ei loe* ei nõustu 72,3% vastanud õpilastest, ehk 34 õpilast.

Ka siin kasutati poiste ja tüdrukute vastuste erinevuste mõõtmiseks hii-ruut testi. Statistiliselt oluline erinevus ($p < 0.05$) ilmnes väidete *Ma tunnen, et mu keeleoskus ei ole piisav*, *Liiga palju uusi sõnu raamatus tekitab vastumeelsust* ja *Mul ei jää kooli ja muude hobide kõrvalt selleks aega* puhul.

Väitega *Ma tunnen, et mu keeleoskus ei ole piisav* oli nõus 1 poiss (1,2%) ja 9 tüdrukut (10,5%) ja ei olnud nõus 13 poissi (15,1%) ja 5 tüdrukut (5,8%). Väitega *Liiga palju uusi sõnu raamatus tekitab vastumeelsust* ei olnud nõus 18 poissi (20,9%), kuid 4 tüdrukut (4,7%). Väitega *Mul ei jää kooli ja muude hobide kõrvalt selleks aega* oli nõus 8 poissi (9,3%) ja 13 tüdrukut (15,1%) ning ei olnud nõus 7 poissi (8,1%) ja mitte ühtegi tüdrukut.

Tabel 7. Vastajate hinnangud põhjustele, miks nad ingliskeelset ilukirjandust ei loe

Ma ei loe ingliskeelseid raamatuid, sest...	Vastanute %				Keskmine	St. hälve	Min	Max
	4	3	2	1				
see tundub mulle igav	4,3%	19,1%	31,9%	44,7%	1,83	0,892	1	4
ma tunnen, et mu keeleoskus ei ole piisav	21,3%	12,7%	21,3%	44,7%	2,11	1,202	1	4
see ei ole minu eakaaslaste seas populaarne	4,3%	6,4%	19,1%	70,2%	1,47	0,830	1	4
mul puudub ligipääs ingliskeelsele kirjandusele	2,1%	4,3%	12,7%	80,9%	1,28	0,649	1	4
mu vanemad ei loe	6,4%	6,4%	14,9%	72,3%	1,47	0,881	1	4
õpetaja ei innusta meid vabal ajal lugema	6,4%	14,9%	36,1%	42,6%	1,85	0,908	1	4
liiga palju uusi sõnu raamatus tekitab vastumeelsust	12,7%	21,3%	29,1%	46,9%	2,00	1,103	1	4
mul ei jää kooli ja muude hobide kõrvalt selleks aega	44,7%	29,8%	10,6%	14,9%	3,00	1,083	1	4
see on liiga raske	6,4%	12,7%	27,7%	53,2%	1,00	0,926	1	4
see tundub väsitav	4,3%	21,3%	38,3%	36,1%	2,00	0,870	1	4

Arutelu

Ilukirjanduse lugemine on oluline nii keele õppimiseks (Hişmanoğlu, 2005) kui ka erinevate kultuuride tundma õppimiseks ning pakub võimalust isiklikuks arenguks (Collie & Slater, 2006). Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada 9. klasside õpilaste inglise keeles lugemise kogemused ning arvamused inglise keeles lugemise kohta. Uurimuse läbiviimiseks kasutati autori koostatud küsimustikku, millele vastas 86 Tartu koolide 9. klasside õpilast.

Ilukirjanduse kasutamine inglise keele tundides. Keeleteadlased on välja toonud, et lugemismotivatsiooni tekitamiseks tuleks õpilastele pakkuda lugemiseks võimalikult palju erinevaid žanre ning neil tuleks lasta raamatut ise valida. Samuti aitab esialgset huvi lugemise vastu tekitada see, kui õpilastel on olemas väljund või eesmärk, miks loetakse (nt lugemiskontroll, kirjandi kirjutamine jne) (Stoller, 2015; Vicary 2016). Tulemustest selgus, et õpilaste hinnangul on nad saanud lugeda erinevaid tekste ning enamus neist sai sobiva raamatu ise valida, mis tõstab õpilaste motivatsiooni, kuna nad saavad lugeda seda, mis neile huvi pakub. Raamatute lugemisega kaasnesid erinevad tegevused ja ülesanded. On positiivne, et vaid harvadel juhtudel ei järgnenud lugemisele mingit tegevust. Õpilastel oli olemas väljund oma teadmiste näitamiseks, mis omakorda motiveerib tekste läbi lugema. Siit võib järeldada, et nendes koolides, kus õpilased inglise keele õppimise raames ilukirjandust loevad, on loodud soodne pinnas lugemishuvi tekkimiseks. Valdavalt loeti noorsooromaane, mis on mõistetav, sest uurimuste järgi on see õpilastele kõige rohkem huvi pakkuv ilukirjanduslik žanr, kuna peategelasteks on noored, kellega nad saavad suhestuda (Kutay, 2004).

9. klasside õpilaste ingliskeelsete raamatute lugemine vabal ajal. Viimaste aastakümnete uuringud on näidanud, et lapsed ei tunne enam lugemise vastu huvi (Kruus, 2010; Lee, 2011; Puksand, 2012; Rebane, 2012). Samuti on tekkimas olukord, kus loetakse peamiselt heade õpitulemuste saamiseks, aga lugemist kui vaba aja veetmise tegevust ei naudita (Majid & Tan, 2007). Kuigi üle poole vastanutest märkis, et nad on inglise keele tunnis lugemisest huvitatud, selgus, et neid, kes loevad ka vabal ajal on vähem. Õpilased töid põhjustena välja, et peamiselt ei loeta kooli või muude tegevuste põhjustatud ajanappuse pärast. Leidus ka neid, kes ei pidanud oma keeleoskust piisavaks. Siinkohal võiksid õpetajad neid õpilasi rohkem innustada, sest üldiselt hinnati seda, kui palju õpetajad õpilasi lugema suunavad, küllaltki madalalt. Seega õpilased ei taju õpetajat kui eeskuju. Vähese lugemise põhjuseks võib olla ka muude huvide rohkus või ole lugemine meelepärane ajaviitmise vorm.

Uurimused on näidanud, et selleks, et tekiks suurem motivatsioon lugemiseks või tekiks nn *flow*-seisund, tuleks lugemisest teha harjumuspärane või isegi rutiinne tegevus (Stoller, 2015; Vicary, 2016; Yamashita, 2015). Positiivseks võib seega pidada tulemust, et üsna paljud vastanutest loevad inglise keeles kord või kaks nädalas ja arvestatav osa kord või kaks kuus, mis annab tunnistust, et neile õpilastele on lugemine kujunemas harjumuspäraseks tegevuseks.

Ilukirjanduslikud žanrid ning selle valikut mõjutavad tegurid. Helin Puksandi uurimus (2012) Eesti põhikooliõpilaste eestikeelse ilukirjanduse lugemise kohta tõi välja, et meie noorte puhul ei saa välja tuua peamisi žanre, mida loetakse. Õpilased loevad raamatuid vastavalt sellele, mis neile huvi pakub. Uurimuse tulemused näitasid, et uuringus osalenud õpilaste ingliskeelse ilukirjanduse lugemiseelistused ei erine üldistatud tulemustest eesti keele kohta. Loetakse kõike ja eri žanritest, kuna töö autori pakutud žanritest olid ära märgitud enamused. Võib arvata, et žanrielistusi ei saa diferentseerida selle alusel, mis keeles raamatut loetakse. Üllatav on aga see, et loetakse vähe rahvajutte ja müüte ning muinasjutte ja loomalugusid sootuks mitte. Küll on aga neid kasulik lugeda, sest nii rahvajuttudes, müütides kui ka muinasjuttudes peitub rikas kultuuriline taust, mis räägib traditsioonidest ning annab edasi ajalugu ning rahvapärimust. Loomalugude kaudu on võimalik õppida looduse ja keskkonna kohta.

Tegureid, mis mõjutavad seda, kas õpilased loevad, on mitmeid. Näiteks võib selles olulist rolli mängida see, kas õpilasel on kodus raamatuid, kui kättesaadavad need tema jaoks on (Clark, Woodley, Lewis, 2011) või kes õpilastele raamatuid soovivad (Kutay, 2014). Tulemused näitasid, et ingliskeelsete raamatute kättesaadavus on hea. Küllaliski suurel osal vastanutest leidub kodus ingliskeelset kirjandust ja üsna paljud laenutavad raamatuid raamatukogust. Samuti kasutatakse võimalust neid internetist e-raamatuna alla laadida, mis muudab ilukirjanduse hõlpsasti kättesaadavaks. Üheks tähtsaimaks lugemise mõjutajaks on sõbrad ja nende soovitused. Kuna sõprade arvamus on oluline, loetakse seda, mida keegi on juba lugenud. Loetakse palju ka raamatu lühikokkuvõtet kaanel, mis annab kiire ülevaate, millest raamat räägib.

Põhjused, miks õpilased loevad või ei loe ingliskeelset ilukirjandust. On leitud, et nii vanemate eeskuju (Awais & Ameen, 2013) kui õpetaja poolt tekitatud motivatsioon (Stoller, 2015; Vicary 2016) innustavad noori lugema. Tulemustest ilmnes, et õpilaste jaoks pole need faktorid niivõrd motiveerivad. Siinkohal võiksid õpetajad näidata ennast kui lugemishuvilist

inimest, teha kokkuvõtteid raamatutest, mida nad hiljuti lugenud on jne, et olla õpilastele eeskujuks.

Õpilaste hinnangul loevad nad ingliskeelset ilukirjandust eelkõige seetõttu, et see aitab neil inglise keelt õppida ja oma keeleoskust arendada, mida on ka teoreetikud (Amer, 2012; Hişmanoğlu, 2005) ilukirjanduse võimalikku kasutegurina välja toonud. See, kui oluline on lugemine eakaaslaste, sõprade ja vanemate seas ning kas õpetaja suunab neid lugemisele, õpilaste hinnangul olulist rolli ei mängi. Õpilased ei pea lugemist ka oma hobiks ja paljud vastasid, et nad ei naudi seda.

Peamiseks põhjuseks, miks ei loeta, peavad õpilased ajanappust. On võimalik, et õpilastel on koolis suur koormus ning muud hobid ning treeningud. Selle põhjal võib oletada, et nende õpilaste puhul, kes vastasid, et nemad ei loe ingliskeelset ilukirjandust õppetöövälisel ajal, ei ole põhjuseks ebapiisav keeleoskus või vanemate vähene lugemus, vaid lugemine ei ole nende meelepärane hobi.

Poiste ja tüdrukute lugemiseelistuste ja arvamuste erinevus. Varasemad uurimused on näidanud, et poistel ja tüdrukutel on žanriti erinevad eelistused (Majid & Tan, 2007). Uurimistöö tulemustest ilmnes, et poiste ja tüdrukute lugemiseelistuste vahel statistiliselt olulised erinevused puuduvad. Võimalik et ingliskeelse ilukirjanduse lugemises ei ole õpilastel veel eelistusi tekkinud, kuna loetud ei ole piisavalt. Samuti võib tõmmata paralleele nende žanrite, mida on nad õppetöö raames lugenud ja omal vabal ajal loetud žanrite vahel. Võib oletada, et inglise keeles lugemiseks valivad õpilased nõ kindla tee ehk selle, mida nad juba lugenud on. Ka ei esinenud suuri erinevusi lugemise kohta käivate arvamuste ja seisukohtade vahel. Nii poisid kui tüdrukud loevad endi hinnangul peamiselt inglise keele õppimiseks ja arendamiseks.

Uurimuse kokkuvõtteks võib öelda, et õpilased loevad ingliskeelset ilukirjandust oluliselt rohkem, kui töö autor eeldas. Umbes pooled küsitatud õpilastest loevad vabal ajal ingliskeelseid raamatuid, mis on keeleõppe seisukohast väga positiivne. Samuti on positiivne, et inglise keele tunni raames lugemine on tehtud õpilaste jaoks põnevaks, motiveerivaks ja eesmärgistatuks, kuna õpilased saavad ise valida omale meelepärase teksti ning üldiselt tegeletakse loetud raamatuga mingil kujul edasi. Ilmnes ka asjaolu, et õpilaste lugemishuvil ja sool on omavahel statistiliselt oluline seos, mida töö autor ka eeldas, sest varasemad uurimused eesti keeles lugemise kohta on selliseid tulemusi andnud (Puksand, 2012).

Uurimuse väärtus seisneb sellest, et kuigi selle põhjal ei saa teha üldistusi, annab see mõningase ülevaate õpilaste lugemisest, motiveerivatest faktoritest ja põhjustest, mida õpetajad saavad kasutada õpilaste lugemishuvi innustamiseks.

Tööl esinesid ka piirangud, millest olulisemaks võib pidada väikest valimit, mis ei võimalda teha üldistusi. Teiseks piiranguks võib pidada küsimustikku, mille koostamisel ei olnud võimalust toetuda varasematele sarnastele uurimustele. Seega polnud võimalik tulemusi võrrelda.

Selle uurimuse jätkuks võiks uurida, kui palju erinevad õpilaste lugemisharjumused, võrreldes klassikalist ja kaasaegset kirjandust. Lisaks saaks uurida kas ja kuidas mõjutab ilukirjanduse lugemine õpilaste üldist keeleoskust.

Tänuõnad

Täna kõiki inimesi, kes olid selle töö valmimisel nii füüsiliselt kui ka moraalselt toeks. Samuti tänan kõiki küsitletud koole, sealseid aineõpetajaid ja õpilasi, tänu kellele oli küsitluse läbiviimine võimalik. Viimasena edastan tänuõnad oma juhendajale.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

.....

Kasutatud kirjandus

- Amer, A. A. (2012). Using Literature in Reading English as Second/Foreign Language. Külastatud aadressil: <http://eric.ed.gov/?id=ED528593>
- Awais, S. & Ameen, K. (2013). The Reading Preferences of Primary School Children in Lahore. *Pakistan Journal of Library and Information Science*. Vol.14, 38-43.
- Alshammari, M. M. (2015). New developments in teaching reading comprehension skills to EFL learners. *International Journal of English Language Teaching*, Vol.3, No.1, 1-10.
- Brumfit, C. (2000). Reading Skills and the Study of Literature in a Foreign Language. In C. Brumfit, C., & Carter, R. (2000). *Literature and Language Teaching*. (pp 184-190). Oxford: Oxford University Press.
- Burwitz-Melzer, E. (2013) Approaching Literary and Language Competence: Picturebooks and Graphic Novels in the EFL Classroom. In Bland, J & Lütge, C (Eds.), *Children's Literature in Second Language Education* (pp 56-71). Väljaandmiskoht: Bloomsbury Academic.
- Clark, C, Woodley, J and Lewis, F. (2011). *The Gift of Reading in 2011: Children and young people's access to books and attitudes towards reading*. London: National Literacy Trust.
- Collie, J., & Slater, S. (2006). *Literature in the Language Classroom: a resource book of ideas and activities*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Culler, J. (1997). *Literary Theory: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Hişmanoğlu, M. (2005). Teaching English Through Literature. *Journal of Language and Linguistic Studies*, Vol.1, No.1, lk 53-66.
- Horst, M. (2005). *Learning L2 Vocabulary Through Extensive Reading: A Measurement Study*. The Canadian Modern Language Review, 61, 3, March.
- Ihonen, M. (1996). *Sissejuhatus kirjandusteooriasse*. Tallinn: Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus.
- Klauda, S. L. (2009) The Role of Parents in Adolescents' Reading Motivation and Activity. *Educational Psychology Reviewed*, 21, 325-363.

- Krashen, S. (2004). *The power of reading*. Portsmouth, NH: Heinemann Publishing Company.
- Krashen, S. (2013). Extensive Reading with Children's Literature. In Bland, J & Lütge, C (Eds.), *Children's Literature in Second Language Education* (pp 13-53). Bloomsbury Academic.
- Kruus, P. 2010. *Noored ja kirjandus*. Keel ja Kirjandus, nr 12, 928–930.
- Krystal, A. (2014). What is Literature. *Harper's Magazine*, märts, 89-94.
- Kutay, V. (2014) *A Survey of the Reading Habits of Turkish High School Students and an Examination of the Efforts to Encourage them to Read*. Doktoritöö. Loughborough University.
- Langemets, M., Tiits, M., Valdre, T., Veskis, L., Viks, Ü. & Voll, P (Toim.). (2009). *Eesti keele seletav sõnaraamat*. Eesti keele sihtasutus. Tallinn.
- Lee, V. (2011). Becoming the Reading Mentors Our Adolescents Deserve: Developing a Successful Sustained Silent Reading Program. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 55(3)/11, 209-218.
- Majid, S., Tan, V. (2007). Understanding the Reading Habits of Children in Singapore. *Journal of Educational Media & Library Sciences*, 45:2, 187-198.
- McKay, S. (2000). Literature in the ESL Classroom. In C. Brumfit, & R. Carter (Eds), *Literature and Language Teaching* (pp. 191-198). Oxford: Oxford University Press.
- Kommel, K. (2010). *Eestlaste lugemishuvi on jätkuvalt suur*. Külastatud 20. oktoober, 2014, aadressil <http://www.stat.ee/50478>
- Luhari, B., Sõrmus, E. (2001). *Õpilane, raamat, raamatukogu*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Puksand, H. (2012). Eesti kooliõpilaste lugemisharjumused. *Keel ja kirjandus*, 11/12, 824-835.
- Põhikooli riiklik õppekava. (2011). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13273133>
- Rebane, L. (2012). *Teise ja kolmanda kooliastme õpilaste lugemisharjumused ja neid mõjutavad tegurid*. Magistritöö. Tartu Ülikool.

- Richardson, P. W., Eccles, J. S. (2007). Rewards of Reading: Toward the Development of Possible Selves and Identities. *International Journal of Educational Research*, 46/07, 341-356.
- Shipton, P. (2015). 'Real Reading' for young learners. *Modern English Teacher*, Volume 24, Issue 1.
- Stoller, F. L. (2015). Viewing Extensive Reading from Different Vantage Points. *Reading in a Foreign Language*. Volume 27, No. 1, 152-159.
- Tomlinson, C.M. & Lynch-Brown, C. (2010). *Essentials of Young Adult Literature*. Second edition. USA: Pearson.
- Vasser, H. (2007). *Lugemine esimeses kooliastmes: poiste- ja tüdrukutevahelised erinevused*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Vicary, T. (2016). Graded Readers and the Joys of Extensive Reading. In Birketveit, A. & Williams, G (Eds.). *Literature for the English Classroom. Theory Into Practice*. (pp 77-91). Bergen: Vigmostad & Bjørke.
- Yamashita, J. (2015). In Search of the Nature of Extensive Reading in L2: Cognitive, Affective, and Pedagogical Perspectives. *Reading in a Foreign Language*. Volume 27, No. 1, 168-181.

Lisa 1. Ankeet

ANKEET

Hea õpilane!

Olen Tartu Ülikooli humanitaarteaduste kolmanda kursuse üliõpilane Sandra Sagar. Soovin oma bakalaureusetöös välja selgitada, millised on 9. klasside õpilaste inglise keeles lugemise harjumused. Sinu vastused on anonüümsed ja neid kasutatakse ainult minu uurimistöö raames. Ankeedile vastamiseks kulub umbes 15 minutit.

1. Sugu

- 1.1 Poiss
- 1.2 Tüdruk

2. Mis oli Sinu eelmise veerandi inglise keele hinne?

- 2.1 5
- 2.2 4
- 2.3 3
- 2.4 2
- 2.5 1

3. Milline väide iseloomustab Sind kui ilukirjanduse lugejat kõige paremini? Vali üks variant.

- 3.1 Loen ilukirjandust väga meelsasti
- 3.2 Loen ainult siis, kui raamat on huvitav
- 3.3 Loen raamatuid ainult siis, kui pean
- 3.4 Mulle ei paku lugemine huvi

4. Milliseid ilukirjanduslikke tekste te inglise keele kodutööna lugenud olete? Vali kõik sobivad variandid.

- 4.1 Noorsooromaanid (young adult literature)
- 4.2 Lasteraamatud
- 4.3 Kohandatud ilukirjanduslikud raamatud (graded readers)
- 4.4 Koomiksid
- 4.5 Pildiraamatud (picture books)

- 4.6 Lühijutud
- 4.7 Luuletused
- 4.8 Näidendid
- 4.9 Muu..... (täpsusta)

5. Kuidas toimus enamasti tekstide valik? Vali üks.

- 5.1 Õpetaja valis kõigile sama
- 5.2 Õpetaja andis nimekirja, mille hulgast valida
- 5.3 Saime oma soovi järgi valida

6. Kuidas te enamasti raamatuga edasi tegutsesite? Vali üks

- 6.1. Arutlesime loetu üle tunnis koos
- 6.2. Õpetaja tegi lugemiskontrolli
- 6.3 Kirjutasime loetu põhjal kirjandi
- 6.4 Pidasime lugemispäevikut
- 6.5 Puudus väljund loetud teadmiste näitamiseks
- 6.6 Muu..... (täpsusta)

7. Kui huvitatud Sa oled lugemisest inglise keele tunnis?

- 7.1 Ei ole huvitatud
- 7.2 Ei oska öelda
- 7.3 Huvitatud
- 7.4 Väga huvitatud

8. Kas Sa loed inglise keelset ilukirjandust väljaspool õppetööd?

- 8.1 Jah
- 8.2 Ei

Kui vastasid jah, jätkka küsimusega 9. Kui vastasid ei, mine küsimuse juurde 14 .

9. Kui tihti Sa loed kooliväliselt vähemalt 30 minutit päevas? Vali üks.

- 9.1 Iga päev või peaaegu iga päev.
- 9.2 Kord või kaks nädalas
- 9.3 Kord või kaks kuus
- 9.4 Peaaegu mitte kunagi või mitte kunagi
- 9.5 Siis, kui selleks aega leian

10. Kust Sa enamasti raamatuid lugemiseks saad? Vali üks.

- 10.1 Mul on kodus ingliskeelseid raamatuid
- 10.2 Laenutan raamatukogust
- 10.3 Laenan sõpradelt
- 10.4 Internetist e-raamatuna
- 10.5 Muu: (täpsusta)

11. Milliseid ilukirjanduslikke žanre loed kõige meelsamini? Vali kuni kolm.

- 11.1 Õudus-, kummituslood (Horror)
- 11.2 Fantaasia (Fantasy)
- 11.3 Rahvajutud, müüdid (Folktales, myths)
- 11.4 Detektiivilood (Detective stories)
- 11.5 Ulmekirjandus (Sci-fi)
- 11.6 Suhtelood (Relationship stories)
- 11.7 Muinasjutud (Fairytale)
- 11.8 Noorsooromaanid (Young adult literature)
- 11.9 Koomiksid (Comic books)
- 11.10 Loomalood (Animal stories)
- 11.11 Seiklusjutud (Adventure stories)

12. Mille alusel valid enamasti lugemiseks raamatu? Vali kaks.

- 12.1 Olen näinud raamatu põhjal vändatud filmi.
- 12.2 Loen raamatu lühikokkuvõtet kaanel
- 12.3 Sõbrad soovivad
- 12.4 Raamatu välimus (sh illustratsioonid)
- 12.5 Olen selle autori varasemaid raamatuid lugenud

13. Kuivõrd nõustud Sa järgmiste väidetega? 4- Olen nõus; 3-Pigem nõus; 2- Nii ja naa; 1- Ei ole nõus.

Väide: Ma loen ingliskeelseid raamatuid, sest....				
13.1 see on minu eakaaslaste seas populaarne.				
13.2 see aitab mul inglise keelt õppida.				
13.3 mu sõbrad/tuttavad teevad seda.				
13.4 lugemine on mu hobi.				

13.5 minu inglise keele õpetaja soovitab seda.				
13.6 mu vanemad loevad.				
13.7 sest nii saan teadmisi teistest riikidest.				
13.8 see aitab mul inglise keeles paremaid hindeid saada.				
13.9 tõlkes läheb originaalist palju kaduma.				
13.10 ma naudin lugemist.				
13.11 minu teadmisi/oskusi pannakse proovile.				
13.12 ma saan arendada oma inglise keele oskust.				

.....
NB! Vasta sellele küsimusele ainult siis, kui vastasid küsimusele 9 eitavalt.

14. Kuivõrd nõustud järgmiste väidetega? 4- Olen nõus; 3-Pigem nõus; 2- Nii ja naa; 1- Ei ole nõus.

Väide: Ma ei loe, inglise keelseid raamatuid sest...				
14.1 see tundub mulle igav.				
14.2 ma tunnen, et mu keeleoskus ei ole piisav.				
14.3 see ei ole minu eakaaslaste seas populaarne.				
14.4 mul puudub ligipääs inglise keelsele kirjandusele.				
14.5 mu vanemad ei loe.				
14.6 õpetaja ei innusta meid vabal ajal lugema.				
14.7 liiga palju uusi sõnu raamatus tekitab vastumeelsust.				
14.8 mul ei jää kooli ja muude hobide kõrvalt selleks aega.				
14.9 see on liiga raske.				
14.10 see tundub väsitav.				

Täna vastamast!

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Sandra Sagar (sünnikuupäev: 29.04.1993),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose

„9. klassi õpilaste ingliskeelse ilukirjanduse lugemise kogemused Tartu koolide näitel“,

mille juhendaja on Evi Saluveer,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, 10.01.2017